

sen alkalmazható. Pl. a különmemű elektromosság ott egyenlődik ki, ahol az ellenállás a legkisebb. Általánosságban azt mondhatjuk: „Minden lehetséges folyamat közül, mely egy rendszert valamely meghatározott állapotból másik meghatározott állapotba visz át, az a valóságos folyamat, mely a legkevesebb energia felhasználással jár.“ A legkisebb hatás elve az elfogulatlanokra is olyan hatást gyakorol, mintha a természetet egy észszerűen céltudatos akarat kormányozná, tehát ez is azon tény mellett szól, hogy a természet törvényeit nem az ember találta ki, hanem azok elismerését maga a természet kényszeríti reánk.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a világmindenségben célszerűen cselekvő törvényszerűség uralkodik, melynek lényegét maradék nélkül nem tudjuk ugyan felfogni, de a szakadatlan munka és a természettudományban elért számos eredmény azt mutatja, hogy a természetet irányító értelmes világrendet, vagyis az érzékvilágunk mögött lévő reális való világot fizikai világképünkön keresztül mindig jobban megközelíthetjük, tehát a természet fölött uralkodó mindenható Értelme működésébe mindig jobban belepillanthatunk.

Dr. CSOKAN PÁL:

A háború hatása a magyar gyáriparra

Az érdekeltek körében mostanában számtalanszor felmerül az aggódo kérdés: hova vezet az iparnak ez az egyoldalú fejlődése, mi lesz a háború után, hány iparvállalat fog belebukni a szellemi, politikai és gazdasági viharoktól végigsöpört Európában a régi világ letűnésébe. Azzal mindenki számol, hogy a kontinentális tűzvész után új rend jön s az nem kétséges, hogy az új rend az élet és a munka minden vonatkozásában változást fog hozni. A magyarságot érthetően a fiatal, erőteljes duzzadó magyar gyáripár jelen és jövő sorsa érdekli. Sokan csak fekete színnel tudják festeni a jövő magyar ipar egét, mások derűsebben, de tárgyilagosan kevesen nyúltak még e kérdéshez.

Tekintsünk szét először a jelenben. Mindenek előtt nem szabad azt szem elől vesztenünk, hogy a magyar ipar kérdését nem lehet az általános európai problémáktól különvenni. Az egyes országok autarkia elve régesrég megbukott. A népek világosan látják — aki nyíltan nem vallja be, az is érzi —, hogy az európai nemzetek feltétlen egymásra vannak utalva. Az önellátás a külkereskedelem széles rétegét feleslegessé tenné, a csak belső fogyasztásra dolgozó gyárak termelését korlá-

tozná, egy határon túl a fejlődést megállítaná. A gyáripar szorosan összefügg a külkereskedelem alakulásával, miután a nyersanyagot és a félkész árukat többnyire külföldről szerzi be. Igaz ugyan, hogy a hazai nyersanyagokat feldolgozó ipar bizonyos mértékig független tőle, de a piac ár- és felvevőviszonyainak, általában a kereskedelem szintje ingadozásainak ez is alá van vetve.

A háború kitörése mindenütt, így nálunk is két irányú eltolódást idézett elő a nemzetgazdálkodás és az ipari termelés viszonyaiban. Egyfelől a blokádháború következtében a kontinensen bizonyos mértékű nyersanyaghiány lépett fel, ugyanakkor a tengerentúlon a nyersanyagpiacon felhalmozódott az árufelesleg. A nyersanyaghiánnyal küzdő gyárak így nem használhatják ki teljes kapacitásukat, ezért egyes iparágak termelésében pangás állott be. Másfelől az arra alkalmas meglévő gyárak termelését a hadi céloknak megfelelően átállították. Azonkívül új telepeket létesítettek s ezekben a meglévő nyersanyagokat fegyverkezési célokra használhatják fel. A hadi eszközök termelése nemcsak a kontinensen, hanem az egész világon minden elképzelhető méretet felülmul, úgy, hogy ezek a gyárak a normális volumenüket túlterhelve szünet nélkül dolgoznak. Így érthető, hogy a vegyi-, könnyű- és nehézgép-, textil-, stb. iparban mérnökökben, bedolgozott szakmunkásokban rendkívüli kereslet mutatkozik.

A nyersanyagkészletnek a hadfelszerelés céljára való egyoldalú kihasználása mellett a polgári közszükségleti tárgyak termelése erősen korlátozódott. A katonapolitikai események, a nyersanyagokkal való ellátottság és a gazdasági helyzetünk alakulása tehát szoros okozati összefüggésben vannak egymással. A tengelyhatalmak irányított mezőgazdasági és ipari termeléssel, valamint a kereskedelmi kapcsolatok kimélyítésével, a kontingensek emelésével birodalmaik keleti, gazdaságilag nyitott kapuin keresztül rendkívüli erőfeszítéseket tesznek a nyersanyaghiány leküzdésére. A háború kinyúlásával azonban számolni lehet azzal, hogy a lakosság ellátásába további korlátozások válnak szükségessé. A háború befejezése után is az élet- és a termelési színvonal csak évek múlva fogja elérni a kiegyensúlyozott normális mértéket. Az ipari termelés az újra felvett külkereskedelmi kapcsolatok friss vérével is csak bizonyos idő múlva lesz képes erőt gyűjteni az építéshez, a régi hiányok és pusztítások pótolására és a szükségletnek megfelelő színvonalat standardizálni.

Ennek a ténynek a felismerése adja meg a világ, a kontinensünk és így Magyarország gazdasági jövőjének is a kulcsát. A nagy tanulság, az elmúlt világháború példájának előtünk áll. A győztesek a legyőzötteket kifosztották, gazdaságilag a földre tiporták s olyan béklyókat raktak rájuk a „népek-, tengerek- és a kereskedelem szabadságának” jeligéi mellett.

amelyek hivatva voltak a legyőzötteket örökös rabságra kényszeríteni. A győztes hatalmak és az utódállamok országaiban az önellátás és iparosítás elve hangoztatásával mesterségesen hoztak létre s tartottak fent olyan iparágakat, melynek nyersanyagát a világ tulsó sarkából kellett hozni, nehéziparokat berendezések, mérnökök és betanult szakmunkások nélkül. A belső fogyasztási árak fenntartására képtelen magas vámhatárokat építettek fel. Az egész kontinens és az egész világ rettenetesen széttagolt, egymást gáncsoló gazdasági rendszerecskéből álló mozaikká vált. Ennek semmi más következménye nem lehetett, csak az egymást kisebb-nagyobb hullámokban érő világgazdasági válságok, a munkanélküliség ijesztő növekedése és a tömegek eladósodása szemben egyes klikkek kapzsi aranyhalmozásával.

Az akkori győztesek módszereinek a követése most sem vezetne más eredményre. A győztest és a legyőzöttet egyformán magával rántó világgazdasági bukás csak akkor lesz elkerülhető, ha a mezőgazdasági és ipari termelést, a nyersanyagok feltárását és elosztását az egész kontinensre kiterjedően oldjuk meg. Racionalizálni kell az üzemeket s az egyes központok működését az egész Európában összhangba kell hozni. A termelési ágat a rendelkezésre álló nyersanyagok tipusához kell idomítani, különben a nagyobb önköltség miatt a termelés nem versenyképes.

A mesterséges, égiszerű vámhatárokat normális méretekre le kell bontani.

Mindez egyáltalában nem jelenti azt, hogy bizonyos belső fogyasztást kielégítő termelés ne folyhatna a legkülönbözőbb iparágakban, de felesleges olesó és jó importárút kiszorítani az országból erőszakosan és ráfizetéssel fenntartott termeléssel akkor, amikor anyagaink és erőink ésszerű és gazdaságos kihasználása mellett más árúban versenyképes exportra dolgozhatunk.

Ennek az ésszerű összehangolásnak érdekében természetesen fel kell majd áldozni egyes mesterségesen életben tartott vállalatokat, másokat, amelyeknek a közelében nyersanyagok vannak felhalmozva s amelyeknél nagy a munkás kínálat, a helyipiac kielégítése érdekében folytatni lehet az egységes kontinentális rendszer mellett is legalább oly mértékben, hogy az investíciói ne vesszenek kárba. Azon vállalatokban, melyek minden további nélkül megfelelnek a kontinentális rendszernek ott is bizonyos specializálódás következik be, a produkció megszabott irányú lesz. Szükséges mindehhez természetesen anyagi erőink és nyersanyag kincseink feltárása és legmesszebbmenő kihasználása. Ezek hozzáférhetővé tételére szükséges a közlekedési utak megjavítása, csatornák építése, villamosítás és a mezőgazdasági termelés fokozása. Tehát az elzárkózó gazdasági politika biztos válságával szemben a kon-

tinentalis rendszer kiépítése korlátlan lehetőségeket nyújt a vegyi-, elektromos-, gép- építő-, stb. iparoknak nemcsak egy-két konjunkturás évre, hanem a termelés növelése esetén beláthatatlan időre. A profitéhes, tülekedő ipart egymással és egymásért való harmonikus munka váltaná fel.

Magyarország európai központi fekvésénél és természeti kincseinek istenáldotta bősége folytán egyik pillére a születőben lévő politikai és gazdasági világrendnek. A magyar jövő égboltja tehát se nem a derű gondtalan felhőit, se nem a boru szürkességét nem hordozza magán. A magyar jövő kötelességteljesítést és fáradságos, becsületos munkát követel és ennek fejében eredményt és boldogulást ígér.

Dr. MEZŐSI JÓZSEF:

A világ vasérc termelése

A földkérget felépítő ásványi vegyületekben mindössze nyolc olyan kémiai elem szerepel, mely egy százalékot meghaladó arányban vesz részt a föld felépítésében. Vezető szerepet az oxigén viszi közel 50%-os elterjedésével, majd a szilícium következik 26%-kal, harmadik az alumínium 7%-kal, negyedik helyen a vas szerepel, de százalékos aránya már csak 4.7. Ez az egyetlen nehéz fém, mely egy százalékon felüli arányban vesz részt földünk felépítésében.

A vas a többi fémekhez viszonyítva aránylag nagy százalékban szerepel, azonban ha egyenletesen lenne eloszolva a föld szilárd kérgében, akkor egyáltalán nem lenne rentabilis a bányászata. Hogy mégis oly nagy mennyiségű vasat bányásznak évente és pedig jövedelmezően, az annak köszönhető, hogy a vas, mint általában azok az elemek, melyekre az ember a kultúráját alapozta, a föld egyes pontjain felhalmozódtak. Ezek az érckoncentrációk a ma embere számára nélkülözhetetlenek.

A vas mind a békebeli, mind a háborús gazdálkodás egyik legfontosabb féme. Nézzük, hogy milyen kőzetekhez kötve, mely vidéken találjuk, mely területek játszanak a világtermelés szempontjából fontos szerepet.

A magmatikus ciklus során a vas felhalmozódást a likvidmagmatikus, első kristályosodási- és utókristályosodási fázisban találjuk meg. A likvidmagmatikus fázisban kivált pirrhotin és pirit (vas szulfid) vas termelés szempontjából nem játszik szerepet, mivel kohósítása rendszerint színes fémekre történik, másrészt a kénsav gyártásánál használják fel. Fontosak ellenben az első kristályosodás alkalmával kivált oxidos érc (magnetit és titanomagnetit). Az előbb említett érc előfordulások bá-